

Žádná vůně, žádný ráz, žádný
charakter doby. Beznaděj
bez naděje. Nebýt klubů,
v nichž stačilo sejít jen pár
schoďů a svět byl naruby. Dvě
stovky šťastných trosečníků
jen pro tenhle večer a ti
tři: Zuzana Michnová, Petr
Kalandra a Oskar Petr...

Vojtěch Lindaur

DÁVÁM, TAK BER!

marsyas

Vojtěch Lindaur

**DÁVÁM,
TAK
BER!**

Galén

Upozornění

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Galén

Na Bělidle 34, 150 00 Praha 5

www.galen.cz

© Galén, 2013

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani žádná její část nesmí být reprodukovány, uchovávány v rešeršním systému nebo přenášeny jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez písemného souhlasu nakladatelství.

Autor a nakladatelství Galén vynaložili velké úsilí, aby zjistili majitele autorských práv dokumentárních fotografií. Omlouváme se za případné neúmyslné vynechání jmen autorů, s radostí je uveřejníme v dalším vydání této publikace.

Photos © Alena Dvořáčková, Jiří Hampl, Richard Jarausch, Miroslav Jirsa, Josef Kratochvil, Ivan Kiša Menčík, Ivan Prokop, Jaroslav Prokop, Jan Šibík, Pavel Štoll, archivy Karoliny a Kristiny Kalandrových, Zuzany Michnové, Oskara Petra a nakladatelství Galén, 2013
Posters © Zdeněk Halamásek, Jaroslav Hutka, Miroslav Jiránek, Luděk Kubík, Karel Haloun, Ondřej Pfeiffer, archivy Roberta Radosty a Malostranské besedy, 2013
Reviews © Jiří Černý, Nina Dlouhá, František Horáček – heirs, Ondřej Konrád, Jan Rejžek, Jaromír Tůma, 2013
Sleeve note © Petr Dorůžka, Vojtěch Lindaaur, Zuzana Michnová, Oskar Petr, 2013
Typography © Luboš Dřtina, 2013
© Galén, 2013

ISBN 978-80-7262-990-9 (PDF)

ISBN 978-80-7262-991-6 (PDF pro čtečky)

OBSAH

PROLOG 7

NEŽ SE NAŠLI 11

Zuzana Michnová – Líbezná výtržnice **12**

Petr Kalandra – Přítel člověka **22**

Oskar Petr – Ferlinghetti od Glaubiců **32**

SPOLU 43

KAŽDÝ SÁM 71

Oskar Petr – Plavec dlouhých tratí **72**

Zuzana Michnová – Na vlastní kůži **82**

Petr Kalandra – Zapadající slunko **100**

P. S. 115

EPILOG – JAKO SOLNEJ

SLOUP 121

PŘÍLOHY 125

Diskografie Marsyas **126**

Sleeve note k albům **143**

O Marsyas **151**

Vzpomínky přátel **174**

Rejstřík **185**

PROLOG

„V kolik to sakra jede?“ – „Nevim, snad po půl čtvrtý,“ odpověděl jsem v mlžném přítmí autobusové zastávky u strahovských kolejí, a dál jsem se s tím nejspíš mileneckým párem nehodlal zaobírat – hodina mezi psem a vlkem, lezavý konec noci, někdy v srpnu 1975. Jenže pak jsem potřeboval oheň, a když mi ten kluk škrtnul a plamínek sirky zároveň ozářil dívčí tvář, tu mi svitlo: Oskar Petr a Zuzana Michnová! Jen před pár hodinami jsem byl ve strahovské Jedničce jedním z mnoha, kteří jak u vytržení nejen sledovali či poslouchali, ale prožívali koncert tria Marsyas. Dvě hodiny, možná víc, ulítával jsem z panelákové reality vysokoškolské ubikace někam do slunné Kalifornie, kterou jsem si tehdy jen představoval. „Kde je Kalandra?“, napadlo mne se blbě zeptat na třetího... Snad pro mé dlouhé vlasy a ubalené cigáro obtěžoval se Oskar utrousit, že „někde chlastá“. Pak jsem jim pochválil koncert, ale o tom už se bavit nechtěli a navíc reflektory autobusu ozářily jinak pustou zastávku. V dopravním prostředku, který směřoval ke smíchovskému tanku, už nebyla k hovoru chuť. Zatímco s každou zastávkou přibývali dělníci s ospalky silou unášení na ranní šichtu, Oskar usnul, nebo to jen předstíral, a Zuzana hleděla do dále jitřního šera, madona těla, madona ducha. Vystoupil jsem u tanku, a než zaklinkala první tramvaj číslo 12, zkoušel jsem si svůj zážitek uspořádat v souvislosti s koncertem, ale hlavně v souvislosti s tou dobou.

Strahovské koleje už dávno nebyly místem, kde by se stejně jako před pár lety, tedy v sedmašedesátém, bouřilo. Někteří z tehdejších revolucionářů sice na Strahově zůstali, totiž v tamních kotelnách, ale

to byl už jen trapný relikť. V nadzemí panovala ve-směs poslušná nuda povýšená na jakýsi kánon nezbytný k vegetování na vysoké škole. Ostatně síto přijímacích zkoušek bylo už tehdy pečlivě zbudované („co soudíte o vstupu vojsk Varšavské smlouvy...“ apod.) Hloupí či vychytralí adepti nejvyššího vzdělání nesoudili nic, nebo to jen tak říkali, a rozšiřovali znormalizovaný dav, až si Husák mnul ručky. Nový vysokoškolský zákon zbavil studenty prakticky všech akademických svobod a bylo po ptákách. Bezčasí. Žádná vůně, žádný ráz, žádný charakter doby. Beznaděj bez naděje. Nebýt tří klubů očíslovaných podle bloků 1, 7 a 11, v nichž se jakýmsi zázrakem pořád ještě udržoval odér konce šedesátých let. Stačilo sejít jen pár schodů a ve strahovské Jedničce byl svět naruby. Soudě podle vzhledu v sálku posedávalo a postávalo zcela nevysokoškolské publikum. Příjemně uvolněná atmosféra, vzájemné souznění se třepotá ve světle reflektorů a na pódiu sedí jedna holka a dva kluci. Měl jsem s sebou kotoučový magnetofon a mikrofón, který nepřiliš kvalitně zaznamenával: „Will the circle be unbroken? By and by Lord, by and by / There's a better home awaitin' / In the sky Lord, in the sky. Z dokonale sladěných hlasů vyzařovalo až živočišné teplo, nekaširované pohodlí a obrovská radost z toho, jak jim to zní. Uvolněná nálada zasáhla i ty před pódiem, sborové finále dávalo odpověď: kruh se propojil, Circle was unbroken. Dvě stovky šťastných trosečníků jen pro ten dnešní večer a ti tři: Zuzana Michnová, Petr Kalandra a Oskar Petr, kteří se hledali, až se na historicky krátkou chvíli našli...

**NEŽ
SE
NAŠLI**

Zuzana Michnová

líbezná
výtržnice

Zuzana Michnová, II. festival folk songu, Praha, 1971
(foto Pavel Štoll)

Když ta holčička 1. března 1949 v jihlavské porodnici zapěla svůj primární výkřik, barva hlasu a intonace nebyly tehdy zjištěny. Co však lze s úspěchem předpokládat, že to nemohl být zvuk radosti, ačkoli pan farář v kostele sv. Jakuba nešetřil mešním vínem. Doba, která nastávala, k tomu nedávala sebe-menší důvod. Posuďte sami: Jen krátce předtím byl na žádost obyvatel Zlín přejmenován na Gottwaldov, a když Zuzanka otevřela své do hloubi lícních kostí koketně posazené oči jak smola, byl založen Pionýr. A pak už šlo o krky: 21. června byl v plzeňské věz-nici Bory oběšen generál Heliodor Píka (úplně prv-ní justiční vražda) a 5. listopadu ve věznici Pankrác dalších šest nestraníků v souvislosti s přípravou údajného květnového protikomunistického povstání. Ve stejném roce se narodili „nosem spříznění“ Meryl Streepová a Boleslav Polívka.

Zuzanin tatínek, který do Československa přišel hned ke konci války jako příslušník anglické osvobo-zenecké armády se třemi medailemi na prsou, teh-dy o svých válečných zásluhách raději mlčel. O to víc se věnoval svým dcerám. „Můj táta byl báječný člověk, vedle toho, že ovládal sedm jazyků, miloval hudbu a dá se říci, že mě k ní přivedl – naučil mě třeba hrát na kytaru,“ usmívá se Zuzana po víc než padesáti letech poněkud nostalgicky. Sám vyhrá-val na piáno, akordeon a především velmi virtuózně na foukací harmoniku. „U nás doma si dokonce několikrát zahrál i s Petrem Kalandrou, který platil za skvělého harmonikáře. Táta mu ale nadával, že hraje špatně. Petr hrál na foukačku dylanovsky, což

táta neuznával, pro něj to bylo málo. Říkal, že takoví harmonikáři se jen snaží zakrýt, že na ten nástroj ve skutečnosti neumějí.“ A také otevřel Zuzaně cestu k Elvisovi, kterého velmi miloval. „Zpíval jí písničky, co se za války naučil v Anglii. Zuzana tak dostala folkovou školu ještě dávno před deskami s Joan Baezovou.“ (Jiří Černý, 1975) Starší sestra chodila (už v Náchodě, kam se s rodiči přestěhovaly) zpívat do tamního sboru Hron, a pokud s tím byl spojený i ples, Zuzana se přidávala. Tam si vedle oblíbené rodinné Happy Birthday našla další parádní číslo: Gaudeamus. Po skončení programu se mladistvá výtržnice pustila do křepčení v rytmu songů tamního tanečního orchestru. Repertoár poloviny šedesátých let v rodném městě Josefa Škvoreckého byl nasnadě, přesto se Michnová brzy chopila mikrofonu tohoto tělesa, aby záhy přestoupila k bigbítu. Angažmá v kapele Hellmen jí rozmlouvali nejen ve škole, ale i jinak benevolentní rodiče. Půvabná středoškolačka však tehdy byla v zajetí múz. Chtěla být malířkou, modelkou (skutečně pózovala pro místního fotografa) a herečkou (později si v několika českých filmech zahrála epizodní roli).

„Pro muziku jsem se definitivně rozhodla po absolvování gymnázia, tedy v době, kdy už jsem věděla, že něco umím a že si musím vydělat peníze na to, abych si mohla dovolit platit svou učitelku zpěvu. A to se mi podařilo. Paní profesorka bydlela nedaleko od bytu mých rodičů, chodívala jsem k ní ráda, naučila mě základům práce s hlasem, dýchání a podobně. Jednou se přišla podívat i na můj koncert, hráli jsme tehdy

Zuzana Michnová, cca 1974 (archív Zuzany Michnové)

nahoře: Zuzana Michnová a Jiří Jeřábek, IV. folk a country festival, Praha, Radiopalác, 18. prosince 1972 (archiv nakladatelství Galén)
 dole: Petr Kalandra, Zuzana Michnová a Jiří Jeřábek, u Jeřábků na střeše (z archivu Karolíny a Kristíny Kalandrových)

v kulturáku na Smíchově. Po koncertě jsem od ní dostala kytici s vizitkou Zuzana Michnová z Otradovic – ona si pořád dělala legraci, že jsem potomkem Adama Michny.“

Do Prahy vpadla jako vichřice, přesně včas, aby se jí navěky vryly do hlavy děsivé okupační obrazy osmašedesátého roku. Jiří Černý v roce 1975 psal: „Aby se v Praze sama neztratila, nemusela daleko: z nárožního papírku na Václavském náměstí se dočetla, že folková skupina hledá zpěvačku.“ Romance s kapelou Folksingers trvala necelý rok; z původní osmičlenné sestavy zbyl nakonec jen Václav Prejzek a Zuzana. Přesto si u Folksingers Michnová začala brousit svůj výraz. Zpívala tu jak americké lidovky (Swing Low Sweet Chariot), skladby tehdy velmi populárního tria Peter, Paul and Mary (All My Trials) nebo české lidové. Na sampleru Porta (1969–1970) dokonce vyšly dvě skladby Folksingers (Fullerova San Francisco Bay Blues a Křišťálová studánka s textem Josefa Václava Sládka), takto Zuzanin gramofonový debut. Natočili ještě pár skladeb pro Československý rozhlas, sice vesměs lidovky, ale Zuzana si ostříla ostruhy. „Mně vždycky trochu připadali jak slušný, milý mládenec, který v restauraci nenápadně kope pod stolem svou příliš temperamentní dívku.“ (Jiří Černý, 1975). Když v roce 1972 vyšel singl s vlastní skladbou Pošťák a cover verzí Gorgona Lightfoot O pohledu na spící dívku, zpívala Zuzana už rok v jakémsi příležitostném duu s banjistou Jiřím Jeřábkem (také se mihnul v sestavě Folksingers), který byl členem Americké banjistické organizace, jediný

**JAROSLAV HUTKA
VLASTA TŘEŠŇÁK
ZUZANA MICHNOVÁ
PETR KALANDRA**

plakát Šafrán, 1972 (Jaroslav Hutka)

z východního bloku (měl legitimaci nadepsanou Jeri Geranek). „Seznámila jsem se s ním v roce 1969. Studoval lékařskou fakultu a vyděsilo mě, že si vybral právě hygienu. Sám si stavěl hudební nástroje, napsal Školu hry na pětistrunné banjo a na banjo hrál kromě country i klasiku, například Mozarta. Uměl také skvěle na akustickou kytaru, ale to ho moc nebavilo. Když se mi z mé první kytary vytrhla kobylka s kusem ozvučné desky, vyrobil mi z ní tzv. bentar, což byla jakási kombinace banja a toho kytarového pozůstatku. Byl to samouk, ale nedělalo mu problém hrát podle dosti obtížných amerických zpěvníků. Měřil dva metry a se šéfem amerických banjistů se scházel za bývalého režimu v Budapešti. Jirkův otec, oční lékař, pomohl mnoha kamarádům k modré knížce,“ podává Zuzana velmi detailní svědectví člověku, který jí představil Petra Kalandru. Jeřábek usoudil, že ve třech jim to půjde lépe, a v prosinci společně s Kalandrou zaklepali u dveří Zuzanina bytu. První představení tria se mělo konat v Jablonci. Medik však ochořel a těsně před odjezdem volal, že má horečku a tím pádem koncert musejí odehrát sami dva. „A my jsme do toho s radostí šli. Cestou v autobusu jsme se domlouvali na repertoáru – znali jsme to samé: Dylan, Donovan, Joan Baezovou, Crosby, Stills, Nash a Young, Beatles, Rolling Stones, Melanii, Jefferson Airplane. Nedávno za mnou přišli pamětníci koncertu, je to radost,“ vzpomíná Michnová. Bylo zažehnuto. Jako jakési P. S. Zuzka k Jeřábkovi dodává, že „Jirka teď žije v Argentině, pracuje v misii, kde není ani telefon. Když si chce zavolat do světa, musí jet asi